

სოციალური პარტნიორობა: პირობები და ძირითადი ფაქტორები

სოციალური პარტნიორობა - საზოგადოებრივი ურთიერთობების სპეციფიკური ტიპია, რომლის დროსაც მიიღწევა საზოგადოების უმნიშვნელოვანესი სოციალური ჯგუფების ძირითად ინტერესთა რეალიზაციის განსაზღვრული ბალანსი.

ჯერ ერთი, ეს არის ურთიერთობა სოციალურ ჯგუფებს, ე.წ. კლასებს შორის, რომლებსაც გააჩნიათ მნიშვნელოვნად განსხვავებული სოციალურ-ეკონომიკური ინტერესები, ანუ თითოეულ ამ გაერთიანებას აქვს თავის დანიშნულება და სავსებით განსაზღვრული საზოგადოებრივი როლი.

მეორეც, **სოციალური პარტნიორობა** - ეს ისეთი ურთიერთობაა, რომლის დროს დასახულია არა ინტერესების შეთავსების, (რაც თავისთავად შეუძლებელია), არამედ, ამ ინტერესების რეალიზაციაში ოპტიმალური ბალანსის მიღწევის მიზანი. საუბარია ისეთი ეკონომიკური, სოციალური და პოლიტიკური სიტუაციის შექმნაზე, რომლის დროსაც მენარმე, (მესაკუთრე) უზრუნველყოფილია შესაბამისი მოგების სტაბილური მიღებით, ხოლო, დაქირავებულ მუშას ექმნება არსებობის, საკუთარი ძირეული სოციალური ინტერესების რეალიზაციის ღირსეული პირობები.

დაბოლოს, მესამე, **სოციალური პარტნიორობა** - ეს ურთიერთობაა სარგებლო, აუცილებელი ურთიერთქმედება ამ კლასებს შორის, რომელშიც ობიექტურადაა დაინტერესებული თითოეული მხარე. სწორედ ამიტომ სოციალური პარტნიორობა არის ყოველგვარი დიქტატურის (პიროვნების, ან კლასის) უარყოფა, მისი ალტერნატივა.

სოციალური პარტნიორობა - ეს უპირატესად სოციალურ-შრომითი ურთიერთობების სფეროა. თუმცა, პრაქტიკაში, იმ საკითხთა წრე, რომელთა გადაჭრაც ხდება მენარმეებსა და მესაკუთრეებს, დაქირავებულ მუშებს, აგრეთვე, სახელმწიფო ხელისუფლების ორგანოებს შორის მოლაპარაკების, შეთანხმების მეშვეობით, გაცილებით ფართოა. ისინი მოიცავენ სოციალურ-შრომით ურთიერთობებთან დაკავშირებულ და ეკონომიკურ, ზოგჯერ კი სოცი-

ალურ-პოლიტიკურ პრობლემებსაც.

სოციალური პარტნიორობის სისტემას აქვს სავსებით განსაზღვრული საზოგადოებრივი დანიშნულება: **განსაზღვრული ორგანოების შექმნა და მათი საქმიანობა, განსაზღვრული დოკუმენტების შემუშავება და მიღება, ცხოვრებაში სოციალური პარტნიორობის იდეებისა და პრინციპების განხორციელება, სოციალურ-შრომითი და მათთან დაკავშირებული ეკონომიკური და სოციალურ-პოლიტიკური ურთიერთობების რეგულირება სოციალური კონსენსუსის პრინციპებზე, რეალიზაციის უზრუნველყოფა, სოციალურ-შრომითი კონფლიქტების გადაჭრისათვის ხელშეწყობა, დადგენილი წესით სოციალურ-შრომითი ურთიერთობების რეგულირების საკანონმდებლო ბაზის სრულყოფა, ეკონომიკისა და საზოგადოების კრიზისის დაძლევა და ამის საფუძველზე ხალხის კეთილდღეობის გაზრდა, საზოგადოებაში სოციალური სტაბილურობის მიღწევა.**

მესაკუთრის, მენარმის, განუყოფელი ბატონობის მხარდამჭერი სოციალური პრაქტიკისა და იდეოლოგიის სანაცვლოდ მოდის სოციალური პარტნიორობის იდეოლოგია და სოციალური პრაქტიკა, რომელიც უარყოფს ერთი კლასის დიქტატურას. ამტკიცებს საზოგადოებრივ მოლაპარაკებასა და თანხმობას მუშასა და დაქირავებულებს შორის ორივე მხარის უფლებებისა და ინტერესების ოპტიმალური რეალიზაციის საფუძველზე.

საქართველოში პარტნიორული ურთიერთობები უნდა გაძლიერდეს მთავრობის, დამქირავებლებისა და პროფკავშირული ორგანიზაციების პარტნიორული შეთანხმების საფუძველზე. იგი უნდა განვითარდეს იმ პირობით, რომ ყოველ მონაწილეს კარგად ესმოდეს საერთო ამოცანები და მიზნები, მოფიქრებულად უნდა შეირჩეს პარტნიორები, შეფას-

დეს როგორც დანახარჯები, ასევე მიღებული შედეგები.

სოციალური პარტნიორობის განვითარებაში დიდი მნიშვნელობა აქვს განვითარებული ქვეყნების გამოცდილებას ამ სფეროში. მაგალითად, სკანდინავიის ქვეყნებში დამქირავებლები მზად არიან, გაითვალისწინონ მშრომელთა კანონიერი მოთხოვნები, ახალი იდეები, რომლებიც დაკავშირებულია შრომის პირობების გაუმჯობესებასა და შრომის ეფექტიანობის ამაღლებასთან.

ჩვენს ქვეყანაში ჯერჯერობით სოციალური პარტნიორობის ურთიერთობანი ძალიან დაბალ დონეზეა. არ ხდება მისი პრინციპების რეალიზება, არაეფექტიანად მოქმედებს პარტნიორობის ისეთი მექანიზმები, როგორცაა: ტრიპარტიზმი, ორმხრივი კომისიები, შემარიგებელი, ან შემათანხმებელი ორგანოები. აღსანიშნავია ისიც, რომ ჯერჯერობით ჩვენში არ არსებობს სოციალური პარტნიორობის განვითარების სამართლებრივი ბაზა. ამასთან, განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექცეს ხელშეკრულებებისა და შეთანხმებების დამუშავებას, მათ სათანადოდ გაფორმებას და კოლექტიური შრომითი დავების რეგულირებას. საჭიროა, პრაქტიკაში ფართოდ გავრცელდეს ხელშეკრულებებისა და შეთანხმებების პროექტების იურიდიული, ეკონომიკური და სოციალური ექსპერტიზა.

განვიხილოთ ძირითადი ობიექტური ფაქტორები, რომლებმაც ადა-

მიანთა საზოგადოების განვითარების განსაზღვრულ ეტაპზე განაპირობებს სოციალურ-პარტნიორული ურთიერთობების ფორმირების აუცილებლობა და, შესაბამისად, ამ პროცესის ჩამოყალიბებული პირობები.

1. ტექნიკურ-ტექნოლოგიური ფაქტორები. საზოგადოებრივი შრომის ინდუსტრიალიზაციამ უზრუნველყო წარმოებაში ადამიანის ფაქტორის როლის ზრდა, დაქირავებული მუშის გარდაქმნა ორგანიზაციის ხელმძღვანელობის ნების უბრალო შემსრულებლიდან წარმოების განათლებულ და აქტიურ სუბიექტად, რომელიც მონაწილეობას ღებულობს წარმოების მართვაში. საზოგადოებრივ წარმოებაში მუშის შეგნებული აქტიური მონაწილეობით დაინტერესებულია დამქირავებელიც რაც, თავის მხრივ, აიძულებს მას ანგარიში გაუწიოს მუშების ინტერესებს, აზრსა და პოზიციებს.

უპირველეს ყოვლისა, ადამიანური რესურსების ეფექტური გამოყენების გარეშე საწარმოს არ შეუძლია მიაღწიოს საქონლისა და მომსახურებების ყველაზე მაღალ ხარისხს, სწრაფი რეაგირება მოახდინოს მომხმარებლის ცვლად მოთხოვნებზე. ერთი სიტყვით, გადარჩეს გამწვავებულ კონკურენტულ ბრძოლაში. მაგრამ კვალიფიცირებული შრომა, პროფესიული ცოდნა უფრო მაღალ ანაზღაურებასა და სოციალურ გარანტიებს საჭიროებს. დაქირავებული მუშა მეტწილად დაინტერესებულია იმ საწარმოს რენტაბელობაში, რომელშიც ის მუშაობს: ამაზეა დამოკიდებული მისი ხელფასის დონეც და სამუშაო ადგილების სტაბილურობაც.

ამრიგად, კვალიფიცირებული შრომის, როგორც წარმოების ძირითადი ფაქტორის როლის გაზრდა თანამედროვე პირობებში ხდება ერთგვარი საფუძველი დამქირავებ-

ბელთა და დაქირავებული მუშების ეკონომიკური ინტერესების დაახლოებისთვის.

2. სოციალურ-ეკონომიკური ფაქტორები. უპირველესად, ეს არის მუშების ნაწილის აქციონრებად ქცევა, რაც გარკვეულწილად ცვლის მათ დამოკიდებულებას საკუთრებისადმი, წარმოებისა და საწარმოს ბედისადმი. განვითარებული მრეწველობის მქონე ქვეყნების გაზრდილმა ეკონომიკურმა პოტენციალმა საშუალება მოგვცა მნიშვნელოვნად შეგვეცვალა საზოგადოების სოციალური სტრუქტურა. ეს არის საზოგადოება, რომლის წევრთა არანაკლებ 2/3 შეადგენს ე.წ. საშუალო ფენას; სადაც შედიან მენარმეთა (მცირე და საშუალო ბიზნესის წარმომადგენელთა) დიდი ნაწილი, სხვადასხვა დონის მენჯერები, საინჟინრო-ტექნიკური პერსონალი, თავისუფალი პროფესიების ადამიანები და კვალიფიცირებული მუშაკები.

3. საზოგადოებრივ-პოლიტიკური ფაქტორები. ამაში იგულისხმება მასების პოლიტიკური კულტურის ზრდა, იმ საზოგადოებრივი ორგანიზაციებისა და გაერთიანებების როლის და მნიშვნელობის ზრდა, რომლებიც წარმოადგენენ და იცავენ მშრომელთა ძირეულ ინტერესებს; პროფესიული კავშირების გადაქცევა გავლენიან საზოგადოებრივ ძალად; ისეთი ორგანიზაციებისა და გაერთიანებების ფორმირება, რომლებიც წარმოადგენენ მესაკუთრეთა, მენარმეთა ინტერესებს.

4. სამოქალაქო საზოგადოების არსებობა. სოციალური პარტნიორობის ერთ-ერთი აუცილებელი პირობაა დასავლეთის მონინავე ქვეყნებში ჩამოყალიბებული სამოქალაქო საზოგადოება. მისთვის დამახასიათებელია სხვადასხვა ნებაყოფლობითი ასოციაციები, რომლებიც აერთიანებენ მოქალაქეებს

და გამოსატყვევ მათ პროფესიულ და სამოქალაქო ინტერესებს. (მშრომელთა პროფკავშირები, მენარმეთა გაერთიანებები, მომხმარებელთა, შემოქმედებით მუშაკთა კავშირები, სხვადასხვა ახალგაზრდული, ქალთა, რელიგიური და სხვა ორგანიზაციები).

პროფკავშირი, როგორც სამოქალაქო საზოგადოების ინსტიტუტი, თავის წარმოქმნის მომენტიდან იყო დაქირავებული მუშების სამოქალაქო ემანსიპაციის იარაღი, მის მიერ სამოქალაქო უფლებების მოპოვების საშუალება. პროფკავშირებმა, რომლებიც იცავდნენ მუშას ეკონომიკურად და ზღუდავდნენ მეპატრონის თვითნებობას, ხელი შეუწყვეს მუშების მოქალაქეებად, სოციალურ სუბიექტებად ჩამოყალიბებას. თავიანთი არსებობისა და თავისუფალი ფუნქციონირების უფლებების დაცვასთან ერთად პროფკავშირები ერთდროულად იცავდნენ დაქირავებული მუშების სამოქალაქო-პოლიტიკურ უფლებასაც.

5. ზნეობრივ-ფსიქოლოგიური ფაქტორები: აქ, უპირველესად, იგულისხმება სოციალურ-შრომითი ურთიერთობების ჰუმანიზაცია და გარანტიების შექმნა საკუთარი შრომის ანაზღაურებაზე.

ასეთია იმ სოციალური პარტნიორობის ფორმირების ზოგადი პირობები და ფაქტორები, რომლებიც მუშაკებსა და მენარმეებს, ან მესაკუთრეებს შორის ურთიერთობების ახალ ტიპს წარმოადგენენ. ნიშანდობლივია ისიც, რომ ისინი კონკრეტულ ქვეყნებში მონიფულობის სხვადასხვა ხარისხში იმყოფებიან.

ნაირა ღვედაშვილი,
ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი

ANNOTATION

SOCIAL PARTNERSHIP: AN TERMS AND MAIN FACTORS

Naira Gvedashvili

Associated professor of Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

Social partnership system has quite defined social means: creating defined bodies and their activities, implementing social partnership ideas and principles in life, regulating social-labour and economic and in connecti-

on with them social-political relationships, on the base of principles of social consensus. It is possible only in market economic society, which is in a defined level of economic, social and law maturity.